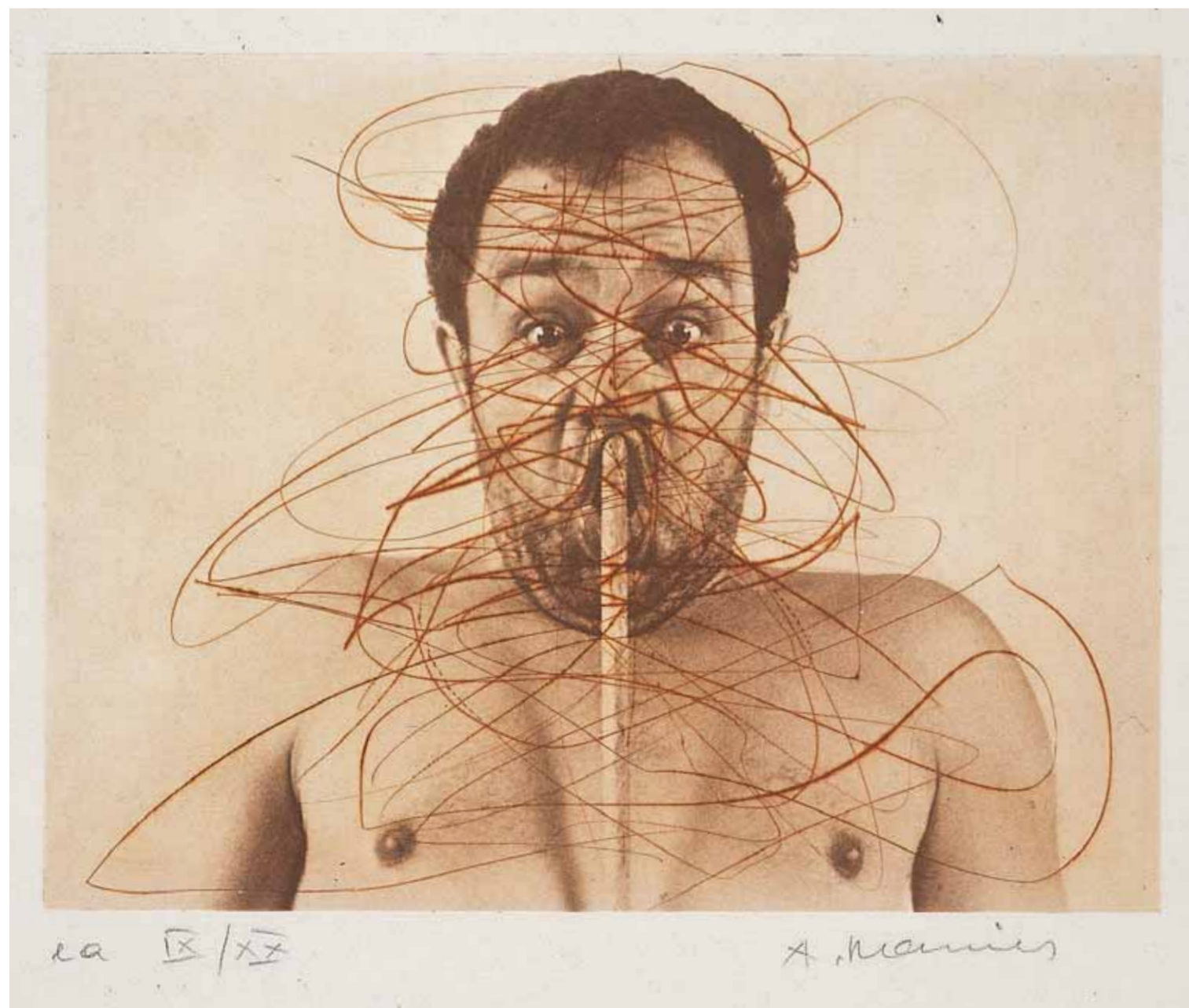

Arnulf Rainer,
Grosse Übermalung/Large Overpainting, 1955/1961,
50 x 70 cm,
verzamelung Würth, inv. 2638

Arnulf Rainer,
Überzeichnetes Selbstporträt/Overdrawn Selfportrait, 1989,
52,2 x 70,6 cm,
verzamelung Würth, inv. 2745

De verzameling Würth

De verzameling Würth, welke ontstaan is in de 60-er jaren, concentreert zich op kunst uit de 20e en 21e eeuw en bevat vandaag de dag ruim 12.000 schilderijen, beeldhouwwerken en grafiek. Op initiatief van Reinhold Würth wordt de bedrijfsverzamelings al vanaf 1991 getoond in de verblijfplaats van de firma, het Zuid-Duitse Künzelsau. Dit Museum Würth is in het bedrijfsgebouw gecorporeerd. In 2001 is bovendien in het nabij gelegen Schwäbisch Hall de Kunsthalle Würth geopend. Beide musea worden door de firma Adolf Würth GmbH & Co. KG mogelijk gemaakt en zijn gratis toegankelijk.

De Würth musea in Zwitserland, Oostenrijk, Denemarken, Noorwegen, België, Italië, Spanje, Frankrijk en Nederland exposeren in hun ruimtes regelmatig kunstwerken uit de verzameling. Ze organiseren tentoonstellingen die de verzameling toegankelijk maakt voor zowel eigen medewerkers als geïnteresseerden. De Kunstlocatie Würth in 's-Hertogenbosch is in april 2002 in het bedrijfsgebouw van Würth geopend.

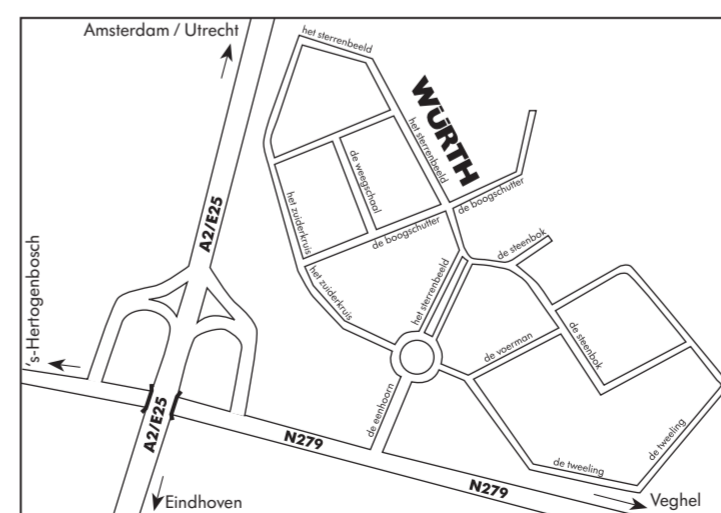
Activiteiten bij Kunstlocatie Würth

Rondleidingen op afspraak zijn altijd mogelijk. Per rondleiding kunnen maximaal 15 personen mee. Meerdere rondleidingen tegelijk zijn mogelijk. Een rondleiding duurt 45 minuten en kost € 40,- per groep. Een rondleiding dient minimaal 14 werkdagen voorafgaand aan het bezoek bij de museumcoördinator bekend te zijn. Zij zal het bezoek vervolgens schriftelijk bevestigen.

Würth kinderatelier daagt kinderen tussen 7 en 12 jaar oud uit met een opdracht die aansluit bij de lopende tentoonstelling. Een nabespreking en een gezamenlijke rondleiding door de tentoonstelling maken het Würth kinderatelier compleet.

Het onderwijs is van harte welkom bij Kunstlocatie Würth. Naast de mogelijkheid van een rondleiding wordt er per tentoonstelling een educatieve workshop ontwikkeld die voor verschillende leeftijden en niveaus op maat kan worden aangepast. Om het bezoek aan Kunstlocatie Würth laagdrempelig te houden, bieden wij deze activiteiten voor het onderwijs gratis aan!

Neem voor meer informatie over bovenstaande activiteiten en reserveringen contact op met de museumcoördinator.

ROUTEBSCHRIJVING

Openbaar vervoer:
Treintaxi vanaf CS station
's-Hertogenbosch.

Eigen vervoer:
Vanaf de A2 neemt u afslag Veghel
daarna industrieterrein De Brand.

26 april 2009 t/m 4 januari 2010

Rainer Arnulf

Werken uit de verzameling Würth

KUNSTLOCATIE WÜRTH 's-HERTOGENBOSCH

KUNSTLOCATIE WÜRTH 's-HERTOGENBOSCH

OPENINGSTIJDEN KUNSTLOCATIE WÜRTH

De tentoonstelling loopt van 26 april 2009 t/m 4 januari 2010 en is iedere dag geopend van 11.00-17.00 uur. De entree is gratis.

Kunstlocatie Würth is op 25 december, 1 januari en 30 april gesloten.

KUNSTLOCATIE WÜRTH

Bedrijvenpark De Brand
Het Sterrenbeeld 35
5215 MK 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 629 19 11
Telefax (073) 629 19 55
E-mail: emma.fitzgerald@wurth.nl
Internet: www.wurth.nl

TITEL (voorzijde):

Arnulf Rainer
Kreuz-Malerei/
Crucifix-painting, 1987
198,5 x 103,5 cm,
Verzameling Würth,
inv. 1327

Alle activiteiten van
Kunstlocatie Würth zijn projecten
van Würth Nederland B.V.

Het werk van Arnulf Rainer (geb. 1929) is zeer intensief verzameld door de Sammlung Würth. Uit de collectie van ruim 150 werken is een eerste reizende tentoonstelling samengesteld in 2001, die vergezeld werd door een kloek boek. De keuze die nu getoond wordt in Kunstlocatie Würth is natuurlijk ook gebaseerd op de vele aanwinsten voor die Rainer-collectie die na 2001 zijn verworven.

Er zijn twee zwaartepunten aan te wijzen. Een beknopte collectie originele werken van schilderijen en tekeningen, met als hoogtepunt het grote kruisvormige schilderij 'Kreuz Malerei/Crucifix Painting', en een ruime keuze uit Rainer's grafiekseries. Uit het geheel blijkt dat het engagement van het Würth Museum langdurig is dat er wordt gestreefd naar een complete verzameling van Rainer, zowel stilistisch als chronologisch. In de Würth-verzameling is Rainer te beschouwen als 'kern-kunstenaar'.

De expositie past in de lijn van de Kunstlocatie Würth in 's-Hertogenbosch om die kunst uit de Sammlung Würth die haar wortels heeft in de jaren '40 en '50 via solo- en groepstentoonstellingen te laten zien. Tijdgenoten van Rainer waren eerder te zien in de expositie

die hij korte tijd gebruikt heeft wordt dan ook losgelaten. Maar van de surrealisten geleerde experimenten met automatisch tekenen en of schilderen met de ogen dicht blijft hij beoefenen. Zo ontstaan vanaf 1952 Rainer's eerste overschilderingen,

Arnulf Rainer en Dieter Roth, *Stirnsplatt/Split Forehead*, 1973, 55 x 75 cm, verzameling Würth, inv. 2739

'Parijs, kleur en beweging'. Vergelijkbare solotentoonstellingen waren Armando en Robert Jacobsen. Van leeftijdsgenoot en mede-oostenrijker Hundertwasser werd in 2005 een tentoonstelling georganiseerd. Hoewel er relatief weinig werken van Rainer in Nederlandse museumcollecties is opgenomen, en het ook pas relatief laat getoond is in Nederland, vanaf het begin van de tachtiger jaren,

is Arnulf Rainer's werk behoorlijk bekend door een keur van solotentoonstellingen. Vanaf 1981 waren er overzichts-tentoonstellingen in de musea in Eindhoven, 's-Gravenhage en Amsterdam. Recent was er werk te zien in Amersfoort en in Tilburg. De tentoonstelling in het Armando-museum in Amersfoort, in 2005, was een duo-tentoonstelling, samen met Armando, overigens een

kunstenaar met veel inhoudelijke en stilistische overeenkomsten. Arnulf Rainer's kunst is voortdurende in beweging, altijd in ontwikkeling. Ook door de verscheidenheid van technieken en materialen die hij gebruikt duikt zijn werk steeds verschillend in kunsthistorische overzichten op. Zijn schilderkunst wordt meestal getypeerd als midden-europees

en expressionistisch maar past ook bij vormen van informele en materieschilderkunst zoals art brut, tachisme of abstract expressionisme. Fotowerken van Rainer, die altijd bewerkt zijn op zelfportretten, worden als body-art ingepast bij werken van performance of conceptuele kunstenaars. Monochrome schilderijen, waarvan het hele doek zowat overdekt wordt met één kleur, leken te passen in de fundamentele schilderkunst van de 70er jaren. Ondanks die verscheidenheid aan interpretatiemogelijkheden zijn Rainer's werken meestal in één oogopslag te herkennen. Hun eigenheid is onverbiddelijk.

Arnulf Rainer is geboren in Baden, in de omgeving van Wenen, waar hij ook opgroeide. Zijn eerste stappen in de richting van het kunstenaarschap waren moeizaam. Na een vooropleiding in de toegepaste kunst vertrok hij, in 1949, al na enkele dagen van de Kunstakademie in Wenen. Vanaf dat moment is het duidelijk dat de weg die hij te bewandelen had niet die van de officiële en geaccepteerde kunst was en dat hij zich zelf verder als autodidact moet ontwikkelen. De beweging van het surrealisme is voor hem

wel inspirerend. Rainer zoekt in 1951 in Parijs contacten met de internationale, surrealistische groep. De ontmoetingen zijn niet succesvol maar een tentoonstelling getiteld 'l'Art informel', met o.a. Wols,

Arnulf Rainer, *Face Farce (Fliege und Nase)/Face Farce (Fly and nose)*, 1969/1970, 52,5 x 42 cm, verzameling Würth, inv. 1631

Pollock en Hartung, maakt diepe indruk. Door surrealistische publicaties komt Rainer terecht bij de kunst van psychiatrische patiënten, van 'outsider' kunstenaars. Daar vindt hij

zijn echte inspiratiebronnen. Ongetemde of verwrongen emoties, vastgelegd in een onconventionele beeldtaal die spot met alle afspraken over vorm en kleur. De surrealistische beeldtaal

Übermalungen. Dit wordt een manier van werken die op geen enkele manier bij de normale schilderkunst lijkt te horen. In bestaande schilderijen, van hemzelf of van andere schilders, wordt de voorstelling overgeschilderd en deze verdwijnt zo onder

een eenkleurige laag verf. Het bestaande wordt uitgewist, het beeld verdwijnt maar het blijft aanwezig. De heftigheid waarop door anderen, met name door medekunstenaars, op deze destructieve methode wordt gereageerd bevestigt voor Rainer zijn gelijk.

Naast de Übermalungen is er een tweede intensief toegepaste methode, het beschilderen van foto's. Foto's van hemzelf, zelfportretten, of foto's van anderen en vaak ook foto's van kunstwerken. In het midden van de jaren '60 nemen de fotowerken de plaats in van de schilderijen. Grote series beschilderde of betekende foto's laten studies zien van houdingen en handelingen van het menselijke lichaam. Rainer lijkt op zoek te zijn naar nog niet eerder geziene lichamelijke uitdrukkingen en emoties. De eindeloze series met *Körperstudien* zijn natuurlijk ook een reactie op de eeuwenlang beoefende anatomiestudies van de traditionele kunstakademies. Deze *Körpersprache*-werken gaan vooraf aan wat jongere kunstenaars later gaan onderzoeken in performances en in body-art. Vanaf 1973 ontstaan er weer meer schilderijen, zelfs grote series waarbij de verf rechtstreeks en zeer beweeglijk met de hand op het vlak wordt aangebracht. In de 'kruisschilderijen' die hierna gemaakt worden, vanaf de jaren '80, zijn vaak een synthese te zien

Nikolaus Moser, *Zonder titel*, 2006, 170 x 130 cm, verzameling Würth, inv. 9382

de Universiteit van Lausanne en in 1967 in het Max-Planck Instituut in München.

Arnulf Rainer nam in het Oostenrijkse culturele leven lange tijd een controversiële plaats in. Zoals meerdere jonge kunstenaars na 1945 meemaakten riep het uitoefenen van grensverleggende kunst veel negatieve reacties op. Verboden, juridische processen, oproer komen ook in Rainer's biografie voor. Na 1945 was Oostenrijk lange tijd een verscheurd land, bezet door diverse mogendheden, gericht op een glorieus verleden van een in de eerste wereldoorlog verdwenen keizerrijk. Plaats voor jongeren was er lange tijd niet. Vandaar dat die, vaak feller dan op andere plaatsen in West-Europa moesten ageren om aandacht te krijgen. De faam van Arnulf Rainer is mede ontstaan door zijn invloed op de schilderkunst in West-Duitsland. Door de belangstelling voor zijn werk daar was het hem mogelijk om ook langere tijd met regelmaat in eigen ateliers te werken in Keulen en in West-Berlijn. Pas in 1981 accepteert hij een docentschap aan de Academie voor Schone Kunsten te Wenen, een positie die hij uit eigener beweging opgeeft als in 1994 vanden in de Akade-

mie schilderijen van hem vernietigen. Internationale erkenning in de jaren '90 is zichtbaar door de verschillende eredoctoraten, met name van religieuze faculteiten, en prijzen. Het enfant terrible is dan inmiddels ruimschoots erkend als voorloper en als inspirator. In september 2009 zal in Baden, Rainer's geboorteplaats, het *Arnulf Rainer Museum* worden geopend.

In de verzameling van het Würth Museum zijn veel werken van Oostenrijkse kunstenaars opgenomen. Van een vijftal schilders is een enkel werk in deze tentoonstelling te zien, om de reikwijdte van de verzameling Oostenrijkse schilderkunst waaraan de invloed van Arnulf Rainer niet vreemd is, aan te geven. Günther Brus (1938) en Hermann Nitsch (1938) waren leden van de Wiener Aktionismus groep die in geruchtmakend manifestaties in de jaren '60 en '70 vormen van performances en body-art beoefenden. Kurt Kocherscheidt (1943-1992), Hubert Scheibl (1952) en Nikolaus Moser (1956) onderzoeken elk voor zich de mogelijkheden die het abstracte en expressionistische schilderen heeft. Veel van deze mogelijkheden zijn door Arnulf Rainer als eerste aangereikt.

Arnulf Rainer, *Van Gogh Übermalung/Van Gogh Overpainting*, 1989, 61 x 51 cm, verzameling Würth, inv. 1797